

आदरणीय नगर सभा सदस्य ज्यू हरु

राजविराज नगर सभाको तेश्रो नगर सभालाई सम्बोधन गर्न पाउदा हर्षित छु । नगरको विकास, शान्ती तथा अमन चयनका लागि नगरपालिकालाई सहयोग गर्नु हुने सबै नगरबासीहरूलाई धन्यवाद प्रकट गर्न चाहन्छु ।

जनआन्दोलन, मधेश आन्दोलन तथा विभिन्न आन्दोलनका क्रममा आफ्नो प्राण आहुती दिनु भई सहादत प्राप्त गर्नु हुने सम्पूर्ण ज्ञात, अज्ञात वीर शहिदहरू प्रति उच्च सम्मान प्रकट गर्दै भावपूर्ण श्रद्धान्जली अर्पण गर्दछु ।

स्थानीय तहमा हामीहरूले जनताको अभिमत प्राप्त गरि कार्यभार जिम्मेवारी प्राप्त गरेको दोश्रो वर्ष पुरा भई तेश्रो वर्षको पदार्पण भइ सकेको छ । यस बीच केही अन्यौलता, प्रशासनीक अपठ्यारा लगायत अन्य विभिन्न समस्याहरू भेल्दै जनअपेक्षा, चाहानाहरू थोरै मात्र भएपनि पुरा गर्न सकेकाछौ । अब धेरै नगरबासीका आकांक्षाहरू पुरा गर्नु पर्नेछ । समयावधी थोरै छ, गर्नु पर्ने कार्य धेरै छन । अब आउने दिनमा ब्रेक थु (Break through) को रूपमा अहोरात्रीरूपमा हामी सबै हातेमालो गरि कार्यहरू गर्नु पर्ने देख्दछु । हामी विभिन्न राजनैतिक दलको प्रतिनिधित्व गर्दै विभिन्न पदमा जनताको अभिमत प्राप्त गरि निर्वाचित भएर आएका छौ । जन चाहना हामी प्रति असिमित छ । नगरको विकास, जन आकांक्षा पुरा गर्ने क्रममा स्रोत साधनको अप्रयाप्तता, कानूनी बाधा अपठ्याराका कारण हामी बीचपनि साना तिना क्षणिक भरका तनाव भएका हुन सक्दछ, ती सबै कुरालाई आपसी तालमेल गरि हामी हाम्रो यस नगरको विकासका पक्षमा सिमित स्रोत साधन र मौजुदा मानव संसाधनको अधिकतम प्रयोग गरि एक जुट रही उदाहरणको रूपमा कार्य गरेको हुदा म नेतृत्वको हैसियतले सबै दलित महिला सदस्य ज्यू, महिला सदस्य ज्यू, सदस्य ज्यू, नगरकार्यपालिका सदस्य ज्यू, वडा अध्यक्ष ज्यू लगायत उप प्रमुख ज्यू र कर्मचारी साथीहरूमा नगर प्रमुखको हैसियतले हृदयदेखि धन्यवाद अर्पण गर्न चाहन्छु ।

नगरपालिकाको मौजुदा अवस्था

हाम्रा पूर्वजहरूले समयानुकुल विकास र नगरको गरिमा राख्ने सफल भएको इतिहास साक्षी छ । राजविराज देशकै सफल नगरपालिकाको रूपमा खडा भएको कुरा सर्व वितिदैछ । समयले कोल्टे फेदै जादा र राजनैतिक अन्यौलताले जनप्रतिनिधीहरूको रिक्तका कारण विकासले गति लिन नसकेको यर्थाथ पनि हामी बीच लुकेकोछैन । संघीय लोकतान्त्रीक गणतन्त्रको स्थापना पछिको पहिलो यस नगर सरकारले केही अन्यौलताका बाबजुदपनि यस नगरको विकासमा केही खुडकिला राख्न सफल भएका छौ । यस नगरपालिकाको पहल, लगानी तथा प्राविधिक सहयोगमा केही उदाहरणीय कार्यहरू यस सम्मानीत सभा समक्ष पेश गर्न चाहन्छु :

- वडा कार्यालय भवन मर्मत, सम्भार तथा फर्निसिंग, सडकहरू चौडाई र स्तरोन्नती (माटो, ग्राभेल, पिसीसी, आरसिसी) लगायतका कार्यहरू सम्पन्न भएको,
- करीव २० कि.मी नाला मर्मत तथा नयाँ निर्माण, २५०० मिटर रा.वि. १ डुमरीजाने बाटोमा पुल निर्माण कार्य अन्तीम अवस्थामा रहेको ।

- कार्यालय भवन र कार्यालय परिसर मर्मत तथा फर्निचिङग लगायतका कार्यहरु सम्पन्न भएको,
- विद्युतीय बोलपत्र संचालन गरिएको, वडा कार्यालयहरु नेटवर्किङग, सि.सि. क्यामरा जडान भएको, ४ स्थानमा हटस्पट जडान भएको,
- आवधिक नगर गुरुयोजना, भू उपयोग योजना, नगरको पार्श्वचित्र आदिहरु तयारीको अन्तिम अवस्थामा छ ।
- केन्द्रिय तथा प्रदेश सरकारको यस नगरपालिकाको पहल, सहकार्य तथा समन्वयमा श्री रामराजा प्रसाद सिंह स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठानका लागि रा.वि.१० मा करिब ६१ विगाह जग्गा पहल गरि सो को लागि बजेट समेत संघीय सरकारबाट विनियोजन भएको छ ।
- यसै गरि श्री रामराजा प्रसाद सिंह स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान नरसिंह कलेज अस्पताल हाता भित्र निर्माण भई रहेको व्यहोरा अवगत गराउदछु ।
- यसै गरि रा.वि १५ मा ३००० मे.ट. क्षमता भएको शितभण्डार(coldstore) निर्माणाधिन अवस्थामा छ । गुदडी हटियामा करिब ३०० वटा पसल कवल निर्माण भईरहेको छ ।
- रा.वि १, २, ५, ६, ७, ८, ९, १६ वडाका सडकहरु अतिक्रमणहरु हटाई फराकिलो गर्दै स्तरोन्नती भई रहेको अवस्थामा छ ।
- करिब ५ कि.मि. सिचाइका लागि विद्युतिकरण वा.नं. ९, १० र १४ कार्य सम्पन्न भएकोछ,
- यसै गरी क्षमता विकास तालिमहरु, बालबालिकाकालागि बाल क्लव गठन, रोजगार कार्यक्रम आदि ।

हामी उल्लेखित कार्यहरु गर्न सफल भएका गौरवान्वीत महशुस गर्दछौ । यद्यपी यहाँका वासिन्दाको आर्थिक, सामाजिक अवस्था हेर्ने हो भने तुलनात्मक हिसाबले निकै कमजोर रहेको पाईन्छ । अझै पनि न्यूनतम सेवा सुविधाहरुबाट पहुँचबाट टाढा छ । शक्तिका रुपमा रहेका युवाहरु रोजगारको खोजीमा खाडी मुलुकमा छन् । खेतियोग्य जमिनहरुलाई आधुनिकीकरण र समय सापेक्ष बनाउन सकेका छैनौ । रोजगारमूलक कार्यहरु तर्फ ध्यान तथा स्रोतहरु केन्द्रित गर्नु पर्नेछ । त्यसैगरी अव्यवस्थित बसोबासको कारण आधारभूत सेवा प्रवाहमा कठिनाई त छदैछ । फोहरमैला व्यवस्थापनलाई आधुनिकीकरण गर्नु पर्ने छ । विभिन्न प्रयासका बाबजुद पनि शहरी फोहरको समुचित व्यवस्थापन गर्न सकिएको छैन । सार्वजनिक जग्गाहरु, बाटोघाटोहरु अतिक्रमणहरुलाई हटाउन प्रयासहरु गर्दा धेरै चुनौतीहरुको सामना गर्नु परेकोछ । विभिन्न पक्षले पछाडि पारिएका वर्ग र समुदाय लोकतन्त्रको प्रतिफल लिन सकेको छैन । यि सबै तथ्यहरुलाई हृदयंगम गरी यस आर्थिक वर्षमा हामीले प्राप्त सिमित स्रोत साधनको परिचालन र प्राप्त अवसरहरुको प्रयोग गरि देहाय बमोजिम उद्देश्य र नीति लिईएका छौ ।

सभा सदस्य ज्यू हरु

चालू वर्षको उद्देश्य र नीतिहरु प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहान्छु :

चालू वर्षको नीति तथा कार्यक्रम निर्माणको क्रममा नेपालको संविधान, २०७२ मा भएका व्यवस्थाहरु, तथा संविधानको अनुसूची-८ र ९ अनुसारका एकल अधिकार र साभ्गा अधिकारका सूचीहरुमा भएका व्यवस्था, चौधौँ राष्ट्रिय योजना, दिगो विकासका लक्ष्यहरु, स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ अर्थ मन्त्रालयबाट प्राप्त मार्गदर्शन, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन

मन्त्रालयबाट समय-समयमा जारी भएका मार्गदर्शन तथा परिपत्रहरू, स्थानीय तहको वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७४, वडा भेला, नगरकार्यपालिकाबाट गठित विभिन्न विषयगत समितिबाट प्राप्त सुझावहरू, राजश्व परामर्श समितिबाट प्राप्त सुझावहरूका आधारमा सम्भव भएसम्म जनचाहनालाई समेट्ने अभिप्राय लिई यो नीति प्रस्तुत गरिएको हो ।

विभिन्न चुनौतीलाई अवसरमा बदल्न चालू वर्षको नीति तथा कार्यक्रमको निम्न उद्देश्यहरू रहेका छन्:

- नगरवासीहरूको आर्थिक सामाजिक अवस्थामा सुधार गर्ने ।
- भौतिक पूर्वाधारको विकास गर्नुका साथै मानवीय संसाधनको परिचालन र विकास गर्ने ।
- लक्षित वर्गको सशक्तिकरण एवं पहुंचमा अभिवृद्धि गर्ने
- सेवा प्रवाह गुणस्तरीयता र पारदर्शिता कायम गर्ने ।

यी उद्देश्य पूरा गर्न आगामी आर्थिक वर्षका प्राथमिकताहरू

- पूर्वाधार निर्माण र स्तरोन्नति ।
- कृषिको आधुनिकीकरण र व्यवशायीकरण ।
- फोहरमैला व्यवस्थापन र वातावरण संरक्षण ।
- रोजगारीको अवसरहरू श्रृजना ।
- संस्थागत क्षमतामा अभिवृद्धि ।
- विद्युतिय सेवा प्रवाह मार्फत सार्वजनिक सेवाको प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्ने ।
- सुशासनमा जोड दिने ।

सभासदस्य महोदयहरू

अब म यिनै चुनौती, उद्देश्य र प्राथमिकताको सेरोफेरोमा रहेर तयार गरिएको चालू आर्थिक वर्षको नीति प्रस्तुत गर्दछु :

पूर्वाधार र संरचना विकास नीति :

- राजविराज नगरपालिकालाई आधुनिक शहरको रूपमा विकसित गर्न (SMART CITY) अवधारणालाई अंगिकार गरि पञ्च वर्षे आवधिक योजना बमोजिम वार्षिक योजनाहरू तर्जुमा गरिनेछ।
- राजविराज नगरपालिकाको नगरवासीहरूका लागि नगर केन्द्र र वडा केन्द्रहरूमा सहज पहुंचका लागि र शहरी पूर्वाधार विकासका लागि चक्रपथ (रिंग रोड) निर्माण परियोजनालाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- स्थानीय तहको पूनरसंरचना पश्चात बृहत राजविराजको प्रत्येक वडाका सडक नाला पूर्वाधारको निर्माण विकासकालाई निरन्तरता दिइनेछ ।

- यस नगरलाई One City One Colour अन्तरगत पहिलो चरणमा मुख्य सडकको घरहरू तथा पसलहरू गुलाबी रंग Pink Colour को बनाईने अवधारणा लिईनेछ । लिईएको अवधारणा अनुसार रंगाईएका घरधनीलाई ५० प्रतिशत अनुदान दिईने छ ।
- **नगरस्तरीय सडक यातायात गुरुयोजना** बमोजिम सडकहरूको वर्गिकरण गरी सोही अनुसार सडक विस्तार तथा स्तरोन्ती गर्ने नीतिलाई अवलम्बन गरिनेछ ।
- पार्क सहित बहुउद्देश्य व्यापारिक केन्द्र भवन तथा अतिथी गृह भवन निर्माणकालागि यसै बर्ष बृस्तृत परियोजना प्रतिवेदन (डि.पि.आर.) तयार गरिनेछ ।
- नगरको भू-उपयोग सम्बन्धी अध्ययन गराई सोको आधारमा पूर्वाधार विकासका कार्यक्रमहरू अगाडी वढाउन प्रदेश सरकार तथा संघीय सरकारसंग पहल गरिनेछ ।
- प्राकृतिक भू-वनौट एवं नगरको सौन्दर्य नै विग्रने गरि संचालन गरिने नगर क्षेत्र भित्र संचालन गरिने रियल/स्टेट प्लटीड कार्य गर्दा जग्गा विकास कार्यक्रम एवं अन्य पुर्वाधार निर्माणमा निरुत्साहित गरिने छ ।
- पव्लीक विन्देश्वरी माध्यमिक विद्यालयको खेलमैदान लाई राष्ट्रियस्तर क्रिकेट मैदानको रुपमा विकास गरिनेछ । ठुला पुर्वाधारहरू-रंगशाला निर्माण, बस टर्मिनल, नया बसपार्कमा आवश्यक्ता अनुसार जग्गा थप गर्ने, सिटीहल, पार्क व्यवस्थापन तथा एकिकृत जग्गा विकास जस्ता कार्य आरम्भ गर्न प्रदेश सरकार नेपालसरकार एवं दातृ निकायहरू संग पहल गरिनेछ । सोही अनुरूप कार्यक्रममा समावेश गरिनेछ ।
- नगरको सौन्दर्य समेतलाई प्रतिकुल असर गर्ने गरि नगरका सार्वजनिक जग्गा, पोखरी किनाराका क्षेत्र एवं सडक मापदण्ड समेत अतिक्रमण गरि वनाएका अनाधिकृत घर टहरा लगायतका संरचनाहरू हटाईनेछ ।
- सडक निर्माण गर्दा वातावरण मैत्री वनाउन सडकको दायाँ वायाँ वृक्षारोवन कार्यलाई प्रोत्साहन गरिने छ । नगरपालिकालाई वातावरण मैत्री शासन कार्यक्रम लागु गर्न प्रेरित गरिनेछ । रोपिएका वृक्षहरूलाई सुधार तथा संरक्षण गरिनेछ ।
- समग्र राजविराज नगरपालिकाको विकासको लागि शहरी नक्सा तयार गर्न शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभागसंग आवश्यक सहकार्य गरिनेछ ।
- राजविराज नगर क्षेत्रमा नयाँ निर्माण हुने भवनहरूको हकमा नेपाल सरकारबाट स्वीकृत बस्ती विकास, शहरी योजना तथा भवन निर्माण सम्बन्धी आधारभुत मापदण्ड, २०७२ अनुसार नक्शा पास गर्ने तथा उक्त मापदण्ड लागु हुनुभन्दा अघि निर्माण सम्पन्न भएका (सार्वजनिक जग्गा तथा सडकको क्षेत्राधिकार अतिक्रमण नगरेका) भवनहरूको हकमा अभिलेख प्रयोजनका निमित्त नेपाल सरकार तथा सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयबाट जारी परिपत्र तथा राजविराज नगरपालिकाको भवन निर्माण प्रमाणीकरण कार्यविधि २०७४ अनुसार हुने गरी तोकिएको दस्तुर लिई घर नक्शा पास गरिने नीतिलाई निरन्तरता दिईने छ ।

- नवीकरणीय उर्जालाई प्रबर्द्धन गर्नका लागि नयाँ निर्माण हुने आवासीय भवनहरूमा नवीकरणीय उर्जा जडान गरेमा घर सम्पन्न प्रमाण पत्र जारी गर्दाको बखत नक्शा पास दस्तुर वापत लिइएको राजस्व रकममा १० प्रतिशत रकम छुट दिइने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- नगरपालिका भित्रका सडकहरूको सडक मापदण्ड बमोजिम सिमाङ्कन गरी सड्केत चिन्हहरू राख्ने कार्यको थालनी गरिने छ ।
- स्थानीय तह अन्तर्गत रहने कार्यालयहरूको व्यवस्थापनका लागि नगरपालिकाको प्रशासकीय भवन तथा ३ वटा वडा कार्यालयहरूको भवन निर्माण छ ।

सामाजिक विकास

- शिक्षा तर्फ:
  - प्रारम्भिक बालबिकास अरु भन्दा खासः ३ बर्ष पुरा गरि चौथो बर्षमा लागेका हाम्रा कलिला बालबालिकाको प्रारम्भिक बालबिकासको शिक्षा विशुद्ध खेलको माध्यमबाट संचालन गर्न पर्याप्त खेल सामाग्री र एक बा०बि०केन्द्र २ जना शिक्षकको प्रवबन्धका लागि शिक्षक मिलानको कार्य गरि ब्यवहारिक एवम् जीवनोपयोगी शिक्षाको लागि नजिकको भौगोलिक, ऐतिहासि र धार्मिक लयागतका स्थलहरूको अनिवार्य भ्रमण साथै एक वाडा एक नमुना बा०बि०केन्द्रको विकास गरिनेछ।
  - विद्यालय शिक्षा; पहुँच, व्यवस्थापन र गुणस्तरको अपेक्षा: प्रारम्भिक बालबिकासको अनुभव लिएर कक्षा १ मा भर्ना भएका देखि कक्षा १२ सम्म अध्ययनरत छात्रछात्राहरूको सर्वाङ्गिक विकासका लागि तुलनात्मकरूपमा उत्तम वातावातरण र शैक्षिक समिकरण सृजना गरि विद्यालयमा झिकाउने, सिकाउने, टिकाउने र अन्तमा रोजगारीको बजारमा बिकाउने सम्मका कार्य गर्न काजका खटिनु भएका शिक्षकहरूलाई फिर्ता बोलाइ सबै जना संग कार्यसंपादन करार गरि उच्च शैक्षिक उपलब्धीलाई बृती विकास संग जोडने कार्यको शुरुवात गरिनेछ ।
  - स्वस्थ शरिरमा स्वस्थ दिमागः पोषण र शिक्षा एक अर्काका परिपूरक भएकाले नेपाल सरकारद्वार दिवा खाजको शिर्षकमा प्रवाहित रकमलाई निर्देशिका अनुसार बैज्ञानिक व्यवस्थापन गरि सामुदायिक विद्यालयमा विद्यार्थी झिकाउने रणनीतिका रूपमा प्रयोग गर्न नियमित अनुगमन र पृष्टपोषण प्रदान गरिनेछ ।
  - सूचना र प्रबिधिको उपयोग, आधुनिक शिक्षाको संयोग: एकाइशौं शताब्दीमा सूचना र प्रविधि प्रयोग गरि शिक्षा प्रावाह गर्न अनिवार्य भएको छ । प्रत्येक माध्यमिक विद्यालयहरूमा डिजिटल हाजिरीको प्रयोगबाट डिजिटल डेस्टिनेशनको यात्रा शुरुवात गरि माध्यमिक विद्यालयहरूको कम्तिमा चारवटा मुख्य बिषयका शिक्षकहरूलाई डिजिटली क्वालीफाइड बनाई अवको शिक्षा मल्टिमिडियाद्वारा भने नारालाई व्यवहारमा उतारिनेछ ।

- **एक विद्यालय; एक पुस्तकालय:** प्रत्येक विद्यालयमा एक एक वटा इलेक्ट्रोनिक र हार्डकपी युक्त पुस्तकालयको प्रबन्धका साथै पठन संस्कारको विकास गरि शैक्षिक गुणस्तर बढाउने काममा टेवा पुऱ्याउने काम गरिनेछ ।
- **एक विद्यालय; एक बगैँचा:** नेपाल सरकार, शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयले प्रदान गरेको विद्यालय बगैँचा व्यवस्थापन गर्ने कार्यमा तदारुकता प्रदान गरि स्वच्छ, सफा, हराभरा विद्यालयलाई हाम्रो परिचयसंग जोड्ने र यस क्षेत्रमा उत्तम ठहरिने विद्यालयलाई पुरस्कृत गरि प्रोत्साहित गरिनेछ ।
- **SEE परीक्षा; उच्च सफलताको अपेक्षा:** कक्षा १० मा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको शैक्षिक उन्नयन हेतु प्रत्येक मा०वि०हरूमा थप कोचिड कक्षा संचालन गरि कक्षा तीन, पाँच र आठमा नगरस्तरीय परीक्षा संचालन गरि कक्षागत ल्याकतको परिक्षणबाट पृष्टपोषण प्राप्त गरि शैक्षिक उन्नयनको लागि पंचबर्षीय शैक्षिक योजना निर्माण गरिनेछ ।
- **शिक्षा सबैको नैसर्गिक अधिकार:** अनौपचारिक शिक्षाको माध्यमद्वारा नेपाल सरकारद्वारा तोकिएको अनौपचारिक शिक्षाको निर्देशिका अनुसारको कक्षा संचालनबाट पूर्ण नगर साक्षर अभियानलाई तदारुकताका साथ लागु गरिनेछ ।
- **राजविराजको शैक्षिक सपना:** नमुना शिक्षालयको स्थापना, सामुदायिक विद्यालयको विद्यमान शैक्षिक र भौतिक साथै विद्यार्थी र शिक्षकको संख्याको आधारमा साथै आवश्यकतालाई मध्यनजर गरि विद्यालय गाभ्ने साथै संस्थागत विद्यालयहरूलाई समेत उपलब्ध निर्देशिका अनुसार नियमन र व्यवस्थापन गरि शैक्षिक चुस्ततालाई बढावा दिने वातावरण कायम गरि कम्तिमा पनि एक एक वटा तहगत विद्यालयलाई नमुना घोषणा गरिने कार्य गरिनेछ ।
- **खेलकुदको माध्यमबाट भातृत्वप्रेमको प्रवर्द्धन:** खेलकुदले शारिरीक र मानसिकरूपमा तन्दुरुस्त बनाउनुका साथै भातृत्व प्रेम विकास गरि सामाजिक सदभाव बृद्धी गर्ने भएकाले तहगत हिसावले संपूर्ण बालबालिकाहरूलाई समेटेने गरि उपयुक्त खेलकुदको प्रबन्ध गरि नगरस्तरीय मेयर कपको आयोजना गरिनेछ ।
- **बिषयगत शैक्षिक गोष्ठी दैनिक समस्या समाधान र संतुष्टी:** बिषयगत समस्या समाधान तथा बिषयगत अनुसंधानबाट शैक्षिक विकासकालागी त्रैमासीकरूपमा बिषयगत शिक्षकहरूको अन्तरकृयात्मक बैठक गरि शैक्षिक उन्नयनमा टेवा पुऱ्याउने काम गरिनेछ ।
- **प्राविधिक तथा व्यवसायीक शिक्षा आजको आवश्यकता:** प्रत्येक पालिकामा कम्तिमा एक प्राविधिक शिक्षा हुनु पर्ने नेपाल सरकारको नीति अनुरूप यस पालिका भित्र स्थापित एक प्राविधिक विद्यालयलाई समय सापेक्ष बनाइ गुणस्तरीय शिक्षाको प्रत्याभूती गरि थप प्राविधिक विद्यालयका लागी पहल गरिनेछ ।
- **क्षमता अभिवृद्धी एवम् प्रोत्साहन:** विद्यालय भित्र रहने वि०व्य०स० शि० अ० संघ बालकलव जुरेस लगायतका समितिका सदस्यहरूको क्षमता अभिवृद्धी गरि विद्यालय विकासमा उनिहरूको अहम भूमिका ठम्याइ जिम्मेवार बनाउने र तत अनुसारको प्रोत्साहनको प्रबन्ध गरिनेछ ।

स्वास्थ्य

- स्थानीय तहमा वित्तीय हस्तान्तरण भई आएका स्वास्थ्य संग सम्बन्धित कार्यक्रमहरूलाई नगर कार्यपालिकाको वार्षिक कार्यक्रममा समावेश गरि सञ्चालनमा ल्याईनेछ ।
- मातृ तथा शिशु मृत्युदरलाई न्यूनीकरणका लागि पोषणका साथै स्वास्थ्य सम्बन्धि कार्यक्रमहरूलाई विशेष जोड दिने छ ।
- गुणस्तर सेवा प्रदान गर्न प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थामा औषधी, औजार र उपकरणको व्यवस्थाको लागि उचित बजेट छुट्याईनेछ ।
- बाल मृत्युदर तथा मातृ मृत्युदरमा कमी ल्याउन चार पटक नियमित गर्भ जांच, स्वास्थ्य संस्थामा जन्म, तीन पटक सुत्केरी जांच र ३५ दिन भित्र जन्मदर्ता गरेका महिलाहरूलाई रु. १५०० प्रति जनाको दरले बजेट व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- नगरपालिका भित्रका स्वास्थ्य केन्द्रहरूको भौतिक पूर्वाधार सुधार गरी स्वास्थ्य सुविधालाई सहज र पहुँच योग्य बनाउन वडा स्तरीय शहरी स्वास्थ्य केन्द्रहरू क्रमिकरूपमा विस्तार गर्ने नीति लिईनेछ र यस आ.व.मा कम्तीमा दुई वटा बर्थिङ्ग सेन्टर निर्माण गरिनेछ ।
- महिलाहरूलाई पाठेघर खस्ने समस्या र पाठेघर मुखको क्यान्सर जांच गर्न समयमै पत्ता लगाउन १६ वटै वडामा बजेटको व्यवस्था गरिनेछ ।
- यस नगरपालिका क्षेत्र भित्र कार्यरत महिला स्वास्थ्य स्वंम सेविकाहरूको क्षमता विकाशका लागि आवश्यक तालिम सञ्चालन गरिनेछ र महिला स्वास्थ्य स्वंम सेविकाहरूको कामको कदर गर्दै प्रति जना रु.१५०० का दरले मासिक प्रोत्साहन भत्ताको व्यवस्था गरिनेछ ।
- यस नगरपालिका अन्तर्गत प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थामा Online Reporting गर्न आवश्यक संख्यामा Computer को व्यवस्था गरिनेछ ।
- आमा समूहको बैठकलाई सुदृढिकरण गर्न खाजा खर्चको व्यवस्था गरिनेछ ।
- १६ वडा समुदायको अगुवाईमा उत्प्रेरणा, ज्ञान, शिप पूर्ण सरसफाई गरिनेछ ।
- खानेपानी सुद्धिकरणका लागि आईरन तथा आर्सेनिक परिक्षण गरिनेछ ।

सामाजिक समावेशी तथा जनसंख्या तर्फ :

सामाजिक नीति :

- मधेश आन्दोलन जनआन्दोलन जनयुद्धको शहिद परिवारलाई र भिन्न क्षमता (पूर्ण अपांग) हरुलाई यस नगरपालिकाबाट गरिने (कर बाहेक) सबै सेवाहरू नि:शुल्क प्रदान गरिने छ ।
- पिछ्छडिएको वर्ग, महिला, दलित, मधेशी, जनजाती, आदिवासीहरूका लागि स्वरोजगार मूलक कार्यक्रम संचालन गरी आत्मनिर्भर बनाईनेछ ।

- महिला सहकारी संस्था मार्फत वचत संकलन एवं परिचालन र उद्यमशिलताको विकास गर्ने नीति लिईनेछ ।
- सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम अन्तर्गत लाभग्राहीको लागत अद्यावधिक गरि सार्वजनिक गराईने छ र .यसैवर्ष सम्पूर्ण लाभग्राहीहरूको सूची अन लाइनमा प्रविष्ट गरिने छ ।
- लक्षित समूह कार्यक्रमअन्तर्गत महिला विरुद्धको लैङ्गिक तथा घरेलु हिंसा, महिला हकहित तथा सीप विकास कार्यक्रम, गृहिणी महिलाको लागि वातावरणमैत्री सचेतना कार्यक्रमजस्ता विभिन्न कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- घरेलु हिंसापीडितलाई सहयोग गर्न घरेलु हिंसा पीडित सहायता कोष स्थापना गरिनेछ । सो कोषको सञ्चालनका लागि निर्देशिकाको निर्माण गरिने छ
- जेष्ठ नागरिक संघसँग आवश्यक सहकार्य गरिने छ । जेष्ठ नागरिकहरूका लागि जेष्ठ नागरिक मिलन केन्द्र स्थापना साथै जेष्ठ नागरिकको सीप तथा अनुभवमा आधारित खोज अनुसन्धानका लागि अनुसन्धानकर्ताहरू चलाई आवश्यक सहयोग गरिने छ ।
- राजविराज नगर क्षेत्रभित्र सञ्चालन हुने सबै प्रकृतिका कार्यक्रमहरूमा लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणको नीति अवलम्बन गरिने नीतिलाई प्राथमिकता दिइएको छ ।
- नगरपालिका क्षेत्रभित्र हिंसालाई न्यूनीकरण गर्नका लागि अव्यवस्थित तथा खुल्ला रूपमा मद्यपान, धुम्रपानलगायतका बस्तुहरू बेचबिखन तथा सेवनलाई न्यूनीकरण गर्दै लगिनेछ ।

.महिला

- महिलाहरूको आर्थिक तथा सामाजिक साथै विकासका हरेक क्रियाकलापहरूमा महिला वर्गको समन्यायिक सहभागिता र पहुँच सुनिश्चित गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ । साथै लैङ्गिक विकासका लागी समतामूलक व्यवहार, लैङ्गिक बजेट र शशक्तिकरण गर्ने नीति लिईनेछ ।
- सबै प्रकारका हिंसामा परेका महिला त्यसमा पनि विपन्न एवं पछाडि पारिएका महिलाहरू, अपाङ्ग महिलाहरूलाई सामाजिक न्याय दिलाउन समुदायलाई नै शशक्तिकरण गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- हाल संचालनमा रहेका अल्पकालिन सेवा केन्द्रलाई निरन्तरता दिईनेछ । लैंगिक हिंसा न्यूनीकरणका लागि नगरस्तरीय संजाल निर्माण गरि अभियानको रूपमा लगिनेछ ।

वालवालिका सम्बन्धी :

- बाल अधिकार महासन्धी को मर्म अनुरूप बालबालिकाको चौतर्फी विकासका साथै राजविराज नगरपालिकालाई वालमैत्री घोषणाको अभियानका रूपमा अधि वढाईने छ ।
- **बालश्रम विरुद्ध अभियानका रूपमा सरोकारवालाहरू संग सहकार्य गरि बाल श्रम मुक्त न्यूनीकरण गर्ने र कुनै पनि व्यवसायले घोषण गरि बालश्रम मुक्त व्यवसायको साइनबोर्ड जनाएको खण्डमा तिर्नु वा बुझाउनु पर्ने उद्योग व्यवसाय करको कुल अड्कको १०% सम्म छुट दिने नीति लिईनेछ ।**

- बाल विवाह मुक्त, दाइजो प्रथा मुक्त वडाहरु क्रमशः घोषणा गर्दै, नगरलाई घोषणा गर्न अग्रणी भूमिका निर्वाह गरिनेछ । घोषणा हुने पहिलो वडालाई उच्च सम्मान र पुरस्कृत गरिनेछ ।
- यूनिसेफ नेपालसँगको साभेदारीमा बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यविधीका सूचकहरु सम्बन्धी कार्यक्रमलाई प्रभावकारी ढंगले अगाडी वढाईने छ ।
- सामुदायिक विद्यालयको शैक्षिक तथा भौतिक पूर्वाधार सुधारमा सहयोग गर्ने नीति लिईने छ ।

दलित/आदिवाशी/जनजाती/मधेशी/र पिछडा वर्ग सम्बन्धी :

- दलित/आदिवाशी/जनजाती/मधेशी र पिछडा वर्गहरुको हक, अधिकार प्रवर्द्धन, भेदभावको अन्त्य एवं विकास निर्माण प्रक्रियामा समावेशीपूर्ण सहभागीता सुनिश्चित गर्न संस्थागत संजाल निर्माण गरिनेछ ।
- दलित/आदिवाशी/जनजाती/मधेशी र पिछडा वर्गहरुको परम्परागत शीप, विकास, भाषा, लिपि तथा संस्कृती संरक्षणमा ध्यान पुराईनेछ ।
- लक्षित वर्ग केन्द्रीत कार्यक्रम संचालन गर्दा गठन हुने नगरस्तरीय समन्वय समितिहरुको समन्वयमा कार्यक्रम छनौट तथा कार्यान्वयन गर्ने परिपाटी वसाईनेछ ।

अपाङ्गता सम्बन्धी :

- सवै प्रकारका अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको आय आर्जन नेतृत्व विकास र सहायक सामग्रीहरु उपलब्ध गराउने सम्बन्धी ठोस कार्यक्रमहरु संचालन गरी उनिहरुको क्षमता विकास र आत्म निर्भरताको प्रवर्द्धन गर्ने नीति लिईनेछ ।
- नगरपालिका र मातहतका कार्यालयलाई अपाङ्गमैत्री बनाउन चालु आ.व. मा अपाङ्गमैत्री कार्यालयको पूर्वाधारहरु निर्माण गरिनेछ भने नगर क्षेत्र भित्र निर्माण हुने सामुदायिक, सार्वजनिक एवं सरकारी भवनहरु अपाङ्गमैत्री भए पछि मात्र नक्सापास गरिने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको सम्मान पहिचान र विकासमा अधिकार एवं पहुँच वृद्धी गर्न अपाङ्गमैत्री पूर्वाधार सृजना गर्ने नीति लिइनेछ ।

ज्येष्ठ नागरिक :

- नगरपालिका र वडाहरुमा क्रमशः ज्येष्ठ नागरिक मिलन केन्द्र स्थापना गरि समाजमा सामाजिक पहिचान र सम्मान वृद्धी गर्न सहयोग एवं सम्मान पुग्ने खालका कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
- ज्येष्ठ नागरिकको दीर्घ जीवन, उचित सामाजिक सुरक्षाको लागि वृद्धाश्रम निर्माणका लागि, र अत्यन्त जोखिममा रहेका ज्येष्ठ नागरिकलाई राहत एवं पुनःस्थापनामा सहयोग पुग्ने कार्यक्रम संचालन गर्न पहल गरिनेछ ।
- ज्येष्ठ नागरिक वृत्तिलाई समयमा नै उपलब्ध गराइने छ । एवं यसको पारदर्शिताको लागि वृत्ती वितरणको नाम सहित सार्वजनिक गरिनेछ ।

गैर सरकारी संघसंस्था एवं सामाजिक परिचालन सम्बन्धी :

- कुनै प्रकारका गैर सरकारी संस्थाबाट संचालन हुने कार्यहरु अनिवार्य रुपमा नगरपालिकामा सुचीकृत तथा अभिलेख गराई संचालन गर्न अनिवार्य गरिनेछ । यस नगरक्षेत्रमा संचालन हुने

कार्यक्रमहरु अनिवार्य रूपले नगरपालिकाको रातो पुस्तकमा कार्यक्रममा समावेश भएको हुनु पर्नेछ ।

- नगरका तुलनात्मक रूपमा पिछडिएका क्षेत्रहरुमा तथा पिछडिएको वर्ग र समुदायमा लक्षित गरी आफ्ना कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने गै.स.स.हरुलाई परिचालन एवं प्रोत्साहित गरिनेछ ।
- गै.स.स.मार्फत संचालित कार्यक्रमहरु र कार्यक्रमहरुको संयुक्त अनुगमन गर्ने व्यवस्था मिलाई प्रभावकारी अभिवृद्धि गरिनेछ ।
- नगरपालिकाको सहयोग, समन्वय र साभेदारी र स्वीकृती विना संचालन गरिने गै.स.स.का क्रियाकलापहरुलाई निरुत्साहित गर्ने नीति लिईनेछ ।

युवा तथा खेलकुद :

युवाहरुलाई कुलत र दुर्व्यसनबाट बचाउन तथा सधैं उर्जाशील र सक्रिय बनाइ राख्न सुर्तीजन्य पदार्थ नियन्त्रण, कुलत तथा दुर्व्यसन विरोधी अभियान, युवा विकाससँग सम्बन्धित खेलकुद, साहित्य, संगीत, कलाजस्ता विविध क्रियाकलाप सञ्चालनमा सहयोग गरिनेछ ।

- खेलकुद क्षेत्रको विकास एवं प्रवर्द्धन सम्बन्धी कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
- पब्लिक बिन्देश्वरी माध्यामिक विद्यालयको खेल मैदानलाई राष्ट्रियस्तरको क्रिकेट मैदानको रूपमा विकास गर्न पहल गरिनेछ ।
- युवाहरुलाई स्वरोजगारमुलक क्रियाकलापहरु मार्फत समाजिक परिवर्तनका वाहकका रूपमा परिचालन गर्न पहल गरिनेछ ।
- कुनैपनि क्षेत्रमा ख्याती प्राप्त गरेका यस नगरपालिकाका युवाहरुलाई पुरस्कृत गर्ने नीति लिइने छ र साथै अध्ययन, अन्वेषण, अनुसन्धानात्मक कार्य गर्ने व्यक्ति, संस्थाहरुलाई समेत पुरस्कृत गरिनेछ ।
- नगरपालिकाभिन्न रहेका राज रंगशाला खेलमैदानलाई बहुक्षेत्रीय खेल मैदान विकास गर्न प्रदेश सरकार र संघीय सरकारसंग सहकार्य गरिनेछ ।
- राष्ट्रिय तथा अन्तरराष्ट्रियस्तरको खेलकुद प्रतियोगितामा पहिलो, दोस्रो वा तेस्रो स्थान प्राप्त गर्ने नगरका खेलाडीहरुलाई सम्मान गरिनेछ ।
- विदेशबाट सीप सिकेर फर्की स्वदेशमै बसी उत्पादनशील कार्यमा लाग्ने युवाहरुलाई सो कार्यमा थप उत्प्रेरित गर्न आवश्यक सहयोग गरिनेछ ।
- स्थानीय तह स्तरीय मेयर कप क्रिकेट खेलको प्रतियोगितालाई निरन्तर दिईनेछ र सप्तरीका स्थानीय तह स्तरीय महिला खेलकुद प्रतियोगिता संचालन गरिने र क्रमशः अन्य खेलकुद प्रतियोगिताहरुलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।

सहकारी तथा उद्योग सम्बन्धी :

- निर्माणाधिन शितभण्डार संचालन तथा संवर्द्धनका लागि भूमिव्यवस्थापन, सहकारी तथा गरिवी निवारण मंत्रालय संग सहकार्य एवं पहल गरिनेछ ।

- नगरपालिका क्षेत्रभित्र संचालित वा संचालनमा नगरहेका सहकारी संस्थाहरुको अभिलेख व्यवस्थापन तथा सुद्विडिकरण गरिनेछ ।
- महिला सहकारी संस्था मार्फत महिलाहरुको बचत तथा ऋण परिचालन, तथा शीप विकास र आय आर्जन तर्फ उन्नमुख गराईने छ ।
- लक्षित वर्गका लागी शीप विकास तर्फ प्रदान गरिने तालिम तथा सामाग्रीहरुवाट उद्यमशिलताको विकास गर्दै उनिहरुलाई प्रवर्द्धन गर्ने नीति लिईने छ ।
- घरेलु तथा साना उद्योगहरुलाई प्रोत्साहन गर्दै गाउँ नगर साभेदारी तथा गरिबी निवारण कार्यक्रमको लगानीमा प्रवर्द्धन गरिने छ ।
- रोजगारी सृजना र आर्थिक विकासमा वढी योगदान पुरयाउने उद्योगको विकासमा निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहित गरिनेछ भने त्यस्ता उद्योगहरु संचालन गर्दा वातावरण मैत्री बनाउने पक्षलाई जोड दिईनेछ ।
- सामाजमा सहकारिताको विकास गराई समुदायमा अधारित सहकारी संस्था एवं सहकारी उद्यमको विकासको लागी विशेष गरि महिला तथा युवा वर्गलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- नगरभित्र रहेका सहकारीहरुलाई सूचिकृत गराई गरिबी निवारणको क्षेत्रमा लगानी प्रवर्द्धन गर्न आवश्यक प्रोत्साहन र वातावरण सृजना गरिने छ ।

● संचार क्षेत्र (एवं पत्रकारिता विकास) :

- स्थानीय पत्र पत्रिका तथा आम संचार माध्यमको संरक्षण र सम्बर्द्धनका लागि आवश्यक सहयोग गर्ने नीति अवलम्बन गर्नेछ ।
- राजविराज न.पा.मा हुने गरेका विकास कार्यलाई संचार क्षेत्रसँग आवद्ध गरि विकास पत्रकारिताका माध्यमवाट सुशासन एवं पारदर्शिता कायम गर्ने नीति लिइनेछ । साथै राजविराज नगरपालिकाले गरेका राम्रा कामहरुलाई संचार माध्यममा प्रभावकारी ढंगले प्रकाशन/प्रशारण गर्ने संस्थालाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- सूचनाको हक सम्वन्धी ऐनले निदृष्ट गरेको सूचनाहरुको पहुँचमा सरलता ल्याईनेछ ।

कृषि

- बाली विकास कार्यक्रम : अन्न बाली दलहन बाली , तेलहन बाली मा उत्पादन वृद्धि गरी कृषकहरुको आय आर्जन गर्नको लागी उक्तबालीहरुमा बिउ बिजन तथा मलखाध समेतमा ५० प्रतिशत अनुदान र तेलहनबालीको सुर्यमुखी फूलको खेती गर्न किसानहरुलाई बिऊमा पूर्ण अनुदान कार्यक्रम सञ्चालनमा ल्याईनेछ।
- बागबानी विकास कार्यक्रम : बागबानी विकास कार्यक्रममा तरकारी बिऊको प्याकेज, फलफूलको बगैचा स्थापना, नर्सरी स्थापनामा ५० प्रतिशत अनुदान दिने लक्ष्य राखिने छ ।

फलफुलको बोट बिरुवा, च्याऊको विऊ र तरकारीको विऊ विजनको लागी किसानहरुलाई पुर्ण अनुदान कार्यक्रम सञ्चालनमा ल्याईनेछ ।

- प्राकारिक तरकारी खेतीमा जोड दिई कृषकहरुलाई तरकारी खेतीमा आत्म निर्भर बनाई आय आर्जनमा बृद्धि गरी रोजगार मुलक कार्य गर्ने नीति लिईनेछ ।
- बाली संरक्षण कार्याक्रम : किसानहरुको खेतवारी तथा बोट बिरुवाहरुमा रोग किराहरुको नियन्त्रणकालागी जिवनाषक विषदी र किटनाषक विषदीहरु निशुल्क उपलब्ध गरीने साथै स्प्रेय ७५ प्रतिशत अनुदानमा उपलब्ध गरीने निती लिईनेछ ।
- कृषि प्रसार:किसानहरुको कृषि उत्पादन बढाउन साना सिचाईमा ७५ प्रतिशत अनुदान दिईने लक्ष्य लिईएको छ ।
- जैविक खाद्य मलमा ५० प्रतिशत अनुदान दिई ओर्गानिक खेतीमा कृषकहरुलाई प्रोत्साहीत गर्ने छ।
- माटो जांचको लागी बृहत रुपमा कृषकहरुलाई जनचेतना मुलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- नगर क्षेत्रभित्र र ग्रामिण भेगका जैविक फोहरहरु व्यवस्थापनकालागी जैविकमल (compost) मल उत्पादनलाई प्रोत्साह गरिनेछ । यसका लागि अनुदानको समेत व्यवस्था गरिनेछ ।
- हरित खाद्य (Food Green) लाई बढावा दिन घरको निर्माण सम्पन्न प्रमाण पत्र प्रदान गर्दा कम्तिमा पनि दुईवटा फलदिने रुख रोपेको हुनु पर्ने व्यवस्थालाई लागू गरिने छ ।
- कृषि सामग्री, उन्नत विउविजन खरिद आदिकालागी व्यवसायिक कृषक एवं कृषक समुहहरुलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- नगर क्षेत्र भित्र (Organic)प्रांगारिक खेतीगर्न कृषकहरुलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- प्राकृतिक प्रकोपका कारण खेतीवाली नोक्सान हुनजाँदा कृषकहरुमा पर्न जाने मर्कालाई मध्यनजर गरि निश्चित आधारहरु तोकि राहत उपलब्ध गराउन कृषक राहतकोषको स्थापना गरिनेछ ।
- कृषिमा व्यवसायीकरण, वजारीकरण र सामाजिक सम्मानको वातावरण सृजना गरिने नीति लिईनेछ।
- कृषकहरुलाई जागरुक गराउन तथा नयाँ प्रविधीको जानकारीको लागी कृषक पाठशाला संचालन गरीने छ ।
- राजविराज नगरपालिका अन्तर्गत सिंचित क्षेत्र घोषणा गरीने निती गरीनेछ ।

पशुपंक्षी विकास

- पशुपालनबाट दुध, मासु, अण्डा र माछा उत्पादनमा बृद्धि गरि रोजगारीका अवसर सृजना गर्नकोलागी पशु पंक्षीपालनलाई व्यवसायीकरण गर्न विशेष जनचेतना मुलक कार्यक्रमहरु संचालनमा ल्याईनेछ । साथै यस नगरपालिकालाई आत्मनिर्भर गराई निर्यात गर्ने निती अवलम्बन गरिनेछ ।
- स्थानीय क्षेत्रगत विभिन्न स्थानीयतहमा वित्तीय हस्तान्तरण भई आएका पशु विकाससंग सम्बन्धित कार्यक्रमहरुलाई नगर कार्यपालिकाको वार्षिक कार्यक्रममा समावेश गरी सञ्चालनमा ल्याईनेछ ।

- पशुपालन व्यवसायलाई टेवापुर्या गोठ भकारो सुधार कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- दुध तथा मासु उत्पादन बृद्धिका लागि उन्नत हिउदै, बर्षे, बहुबर्षे घाँसको बिउ कृषक तथा उद्यमीहरूलाई निःशुल्क वितरण यही बर्ष गरिनेछ ।
- पशुपालन, व्यवसायलाई प्रोत्साहानका लागि पशुहरूको विमा कार्यक्रमको साथै पशुहरूलाई रोग लाग्नबाट बचाउन रोकथामको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।
- स्थानिय पशुपालनलाई निरुतसाहित गरी पशु नश्लसुधारको नीति अपनाईने छ ।
- हाल राजविराज नगरक्षेत्रमा समस्याका रुपमा रहेको छाडा सुगुरहरूलाई व्यवस्थापनका लागि पालकहरूलाई उन्नतजातको बंगुर पालनका लागि अनुदान दिने नीति लिईनेछ ।
- हाल राजविराज नगरक्षेत्रमा समस्याका रुपमा रहेको मासु पसललाई कृषक स्तरमा स्वच्छ सफा मासु बिक्रि बितरण गर्न ठोस नीति लिईने छ ।
- प्राकृतिक प्रकोप तथा महामारी बाट नोक्सान हुन जाँदा कृषकहरूमा पर्न जाने मर्कालाई मध्यनजर गरि आक्समिक कोषको स्थापना गरिनेछ ।
- पशुपालन, वजारीकरण, पशुहाट बजार र पशुबधस्थल, वातावरणमा सुधार गरिने नीति लिईनेछ ।
- पशु उपचार सेवालाई गुण स्तरिय तथा प्रभावकारी बनाउने ठोस नीति लिईनेछ ।
- दलित, जनजाती र पिछडा वर्गहरूलाई समुह समिती मार्फत बाखापालन तथा कुखुरापालन गराई गरीबी न्युनिकरण गरीने लक्ष्य लिईएको छ ।
- एकल महिला तथा सिमांकृत महिलाहरूलाई पशुपालन व्यावसायमा संलग्न गराई रोजगारीको अवसर प्रदान गरीने नीति लिईने छ ।
- यस नगरपालिका अन्तर्गत ग्रामिण भेगका कृषकहरूको पकेट प्याकेज पहिचान गरी समुदायका को आधारमा पकेट प्याकेज बिस्तार गरी आय आर्जनमा बृद्धि गरिने लक्ष्य लिईनेछ ।
- शहर तथा ग्रामिण भेगमा रेबिज रोग नियन्त्रण कार्यको लागी बन्ध्याकरण तथा निशुल्क भ्यासिनेशन गर्ने कार्य गर्ने लक्ष्य लिईनेछ ।
- उतकृष्ट कार्य गर्ने पशुपालक कृषक तथा व्यावसायिक फार्महरू लाई पुरुषकृत गर्ने नीति लिईएनेछ ।

बन

- नगर बन क्षेत्र अवधारणलाई अगाडी बढाई उक्त बनको संरक्षण, पार्क निर्माण तथा बनक्षेत्रसँग सम्बन्धित आयआर्जनका क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्न सम्बन्धित निकाय र सरोकारवाला संग आवश्यक सहकार्य गरिने छ ।
- सार्वजनिक खुल्ला क्षेत्रहरूमा वृक्षारोपण कार्यक्रमलाई अधि बढाईनेछ ।
- निजी बन लगाउन आवश्यक पहल गरिनेछ ।
- राष्ट्रीय नीति अनुरूप यस नगरपालिकाले बन दशक बर्ष मनाउन आवश्यक कार्यक्रमहरू गर्न बन कार्यालय संग समन्वय एवं सहकार्य गरिनेछ ।

सूचना प्रविधि :

- राजविराज नगरपालिकामा व्यवस्थित सूचना केन्द्र स्थापना गरिनेछ ।
- सूचना प्रविधिको विकास र विस्तार गर्दै नगरक्षेत्र भित्र सुरक्षा, सेवा-सुविधा, अध्ययन-अनुसन्धान, शिक्षा, स्वास्थ्य लगायत अन्य विभिन्न क्षेत्र तर्फ यसको अधिकतम प्रयोग गरि सर्वसाधारण जनताको सरल सहज पहुँच हुने गरि सेवा पुऱ्याउने ।
- नगरपालिकाको (website) वेवसाईट तथा सामाजिक सञ्जालहरू, स्थानीय एफ.एम., टेलिभिजनहरू मार्फत नगरपालिकाको गतिविधिहरू, प्रकाशनहरू, सूचना तथा जानकारीहरू अझ प्रभावकारी तथा नियमित रूपमा नगरवासीहरूमा पुऱ्याईनेछ ।
- व्यक्तिगत घटना दर्ता गर्नका लागि व्यापक रूपमा प्रचार प्रसार गरि समय मै घटना दर्ता गर्न अभिप्रेरित गरिनेछ ।
- ई-विद्यालयको आवधारण अबलम्बन गरि नमुनाको रूपमा नगरका विद्यालयमा यसको शुरुवात गर्न पहल गर्ने ।

प्रविधि युक्त आधुनिक ट्राफिक प्रणाली बारे अध्ययन गरि आगामी बर्षमा सडकमा सहज आगमनका लागि ट्राफिक लाईट जडान तथा सडक व्यवस्थापन को कार्यक्रमहरू ल्याईनेछ ।

वातावरण संरक्षण :

- नगरक्षेत्रलाई प्लाष्टिक भोला मुक्त क्षेत्र घोषणा गर्न सरोकारवालाहरूसँग छलफल गरी आवश्यक कार्यको थालनी गरिनेछ ।
- नगरपालिका भित्रका मुख्य सडकहरू र वडाका सडकका दुबै किनारा वृक्षारोपण गर्ने कार्यलाई अधि बढाइने छ । रोपिएका विरुवाहरूको संरक्षण सम्बर्धन गरिनेछ ।
- सप्तरी उद्योग वाणिज्य संघ र वैकल्पिक उर्जा प्रबर्द्धन केन्द्रसँगको सहकार्यमा नगरको मुख्य मुख्य व्यापारिक तथा वडाहरूका सार्वजनिक स्थानहरूमा सौर्य सडक बत्ती विस्तार गर्ने तथा विपन्न वर्गको आर्थिक अवस्थामा सुधार गर्न तथा वातावरण स्वच्छ बनाउन सुधारिएका चूल्हो, सौर्य टुकी, गोबर ग्याँसजस्ता नवीकरणीय उर्जाको स्रोतलाई पहिचान तथा परिचालन गर्ने नीति लिइएकोछ ।
- ठुला पुर्वाधारहरूको निर्माण गर्नु पुर्व अनिवार्य रूपमा वातावरणीय अध्ययन गराउनु पर्ने नीतिगत व्यवस्थालाई कडाईका साथ पालना गर्नेछ ।
- नगरमा उत्पादन हुने फोहर मैला व्यवस्थापनका लागि सम्भाव्यता अध्ययन गरि सेनिटरी ल्याण्ड फिल्ड साईट निर्माण गर्न आवश्यक प्रक्रिया आरम्भ गरिनेछ ।
- नगरको सौन्दर्य कायम गर्न अव्यवस्थित फुटपाथलाई व्यवस्थित गर्न पार्क तथा बगैचा लगायत सार्वजनिक निजी साभेदारी नीति मार्फत अधि बढाइनेछ ।

- हाल नगरपालिकामा रहेको फोहरमैला संकलन तथा व्यवस्थापन कार्यलाई वडा कार्यालय मार्फत प्रभावकारी ढंगले संचालन गरिनेछ ।
- नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका ठुला पोखरी तथा पार्कहरूलाई संरक्षण तथा प्रवर्द्धन गरिने छ ।

विपद् व्यवस्थापन तर्फ:

- भूकम्प प्रतिरोधी भवन निर्माणमा संलग्न दक्ष/अदक्ष निर्माणकर्मीलाई तालिम सञ्चालन गर्न शहरी विकास तथा भवन निर्माण डिभिजन, नेपाल रेडक्रस तथा नेपाल भूकम्प प्रविधि समाजसँग आवश्यक समन्वय गरिने छ ।
- विपद् व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउन नगरस्तरीय विपद् प्रतिकार्य योजनाको निर्माण गरिनेछ ।
- वाढी प्रभावित क्षेत्रका जनताहरूको तत्काल उद्धार गर्नका लागि लाइफ ज्याकेट, डोरी, नाउ आदि सामग्री खरिद गरी सुरक्षा निकाय तथा जिल्ला देवी प्रकोप उद्धार समितिसँग समन्वय गरी तयारी अवस्थामा रहने तथा स्थानीय स्तरमा नै उद्धार टोली गठन गर्ने नीति लिइएको छ ।

जलस्रोत तथा भूमी सम्बन्धी नीति :

- नगरपालिकाको भू-उपयोग योजना तथा स्रोत नक्सा तयार गरिने छ ।
- नगर क्षेत्रमा रहेका पोखरी, जलाशयहरूको संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्दै सदुपयोग गरिने छ ।
- नगर क्षेत्रमा आवासीय जग्गा प्लटिङ र बिक्री वितरणको कार्यलाई नियमन गर्न मापदण्ड तयार गरिनेछ । यस कार्यलाई तत्कालै कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
- नगरपालिका भित्र रहेका सार्वजनिक जग्गाहरूको संरक्षण गर्न जग्गा सिमांकनको कार्यलाई तदारुकताका साथ अघि बढाइने छ।
- सडक मापदण्ड विपरित बनेका अनियमित घर टहरा लगायतका भौतिक संरचना एवं वाउण्डी पर्खाल हटाउने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- राजविराज नगरपालिका क्षेत्र भित्र रहेको सार्वजनिक पर्ति तथा सरकारी जग्गाहरू, मठ, मन्दिर, नहर, कुलो आदि सम्पदाको संरक्षणलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

संगठन, प्रशासन तथा सुशासन नीति:

- (राजविराज नगरपालिका र मातहतका कार्यालयहरूको प्रशासनिक तथा सांगठनिक संरचना र संस्थागत प्रणालीलाई समयानुकुल आधुनिक, भरपर्दो, क्षमतायुक्त तथा प्रभावकारी बनाईदै लगिनेछ।

- आम नागरिकको पहुँच पुऱ्याउन नगरमा भएका गतिविधी र आर्थिक गतिविधीहरु पारदर्शी बनाउन बुलेटिन प्रकासन, रेडियो कार्यक्रम अपन राजविराज र मेयरसंग सिधा कुरा जस्ता कार्यक्रमहरुको आगामी आर्थिक वर्षदेखि सुरुवात गरिने छ ।
- नगर सूचना केन्द्र स्थापना गरि ई पुस्तकालयको व्यवस्था यसै आव देखि गरिनेछ ।
- नगरपालिकाबाट प्रदान गरिने सेवाहरु, नागरिक बडापत्र डिजिटाइड डिस्पले माध्यमबाट नगरवासीलाई सुसूचित गराइनेछ ।
- राजविराज नगरपालिकाको १६ वटै वडा कार्यालयलाई विद्युतिय सुशासनद्वारा सेवा प्रवाह गरिनेछ ।
- नगर क्षेत्रको शहरी सुशासनमा प्रभावकारीता ल्याउन सडकमा जथाभावी पशु/वस्तु, सडक क्षेत्रमा अवरोध पुग्ने गरी राखिएका पसल, निर्माण सामाग्री नियन्त्रणमा लिने कार्यलाई कडाईका साथ लागू गरिनेछ । नियम विपरित कार्य गर्ने व्यक्तिलाई नगरपालिकाबाट प्रदान गर्ने सेवा सुविधामा रोक लगाउने र सम्बन्धित व्यक्तिले तिर्ने शुल्क, कर आदिमा नै दण्ड जरीवाना जोडी असूल उपर गरिने छ ।
- ट्राफिक व्यवस्थापन कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन ट्राफिक प्रहरी कार्यालय तथा यातायात व्यवसायीहरूसँग आवश्यक समन्वय गरिने छ ।
- नगर क्षेत्रलाई व्यवस्थित गर्नका लागि नगर प्रहरी गठन गरि यसैवर्षदेखि परिचालन गरिने छ ।
- नगरक्षेत्र भित्रका सुरक्षाको कार्यलाई स्थानीय प्रहरी प्रशासनसं सहकार्य एवं सहजीकरण नगरपालिकाको श्रोत साधनले भ्याएसम्म आवश्यकता हेरी आवश्यक भौतिक तथा अन्य प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराइने नीति लिइएको छ ।
- सबै वडाहरु र सार्वजनिक चोकहरुमा आवश्यक मात्रामा सूचना पाटीको व्यवस्था गरिने छ ।
- सेवा प्रवाहलाई अभ्र व्यवस्थित, छिटो छरितो र सेवाग्राहीमैत्री बनाउन **स्थानीयत तह उत्कृष्ट कर्मचारी** पुरस्कारको व्यवस्था गरिनेछ ।
- राजविराज नगरपालिकालाई सुशासनमैत्री नगरको रूपमा स्थापित गर्नका लागि भ्रष्टाचारमा शुन्य सहनशिलताको नीतिलाई अवलम्बन गर्ने नीति लिइएको छ । साथै सबै वडामा नागरिक बडापत्र, कर दरबन्दी लगायतका विवरणहरुलाई वडावासी तथा नगरवासीलाई सुसूचित गराइने छ ।
- नगरपालिका कार्यालय मातहतमा रहेका सबै वडा कार्यालयहरु सुशासन युक्त बनाउन ताहाँबाट सम्पादन भएका काम कारवाहीहरुको सन्दर्भमा वर्षमा कम्तीमा तीनपटक सार्वजनिक सुनुवाई गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइएकोछ।
- नगरपालिकाका सबै वडामा सुभाब पेटिका, नागरिक बडापत्र, सूचना अधिकारी तथा गुनासो सुन्ने अधिकारीको व्यवस्था गरिने छ । र साथै गुनासो तथा सुभाब सम्बोधनका लागि टोल फ्रि नम्बर संचालनमा ल्याइनेछ ।

राजस्व परिचालन सम्बन्धी निति :

- स्थानीय सरकार सन्चालन ऐन, २०७४ ले आर्थिक मेरुदण्डका आधार राजश्व परिचालनको लागि राजश्व सम्बन्धी सम्भाव्यता अध्ययन गराई करका नयाँ क्षेत्रहरु पहिचान गरिनेछ ।

- नगरपालिकाको कर प्रशासनलाई करदातामैत्री बनाउन सोसँग सम्बन्धित क्षेत्रसँग आवश्यक समन्वय गरी करदाता शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
- चालू आ.व.देखि घरबहाल कर संकलन कार्यलाई अघि बढाइने छ । घरबहाल कर प्रयोजनका लागि क्षेत्रनिर्धारण गरेर न्यूनतम मासिक दर कायम राखेर राजश्व सङ्कलन गरिने छ ।
- व्यवसाय कर संकलनका लागि वडा कार्यालयहरूमा व्यवसाय दर्ता गरी व्यवसाय लगत संकलन, व्यवसाय दर्ता अभियान सञ्चालन गरिने छ । व्यवसाय कर संकलन गर्न उद्योग बाणिज्य संघसंग सहकार्य गरिनेछ ।
- स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को मर्म बमोजिम आगामी आ.व.देखि एकीकृत सम्पत्ति कर लागु गर्न यसै वर्षदेखि एकित सम्पत्ती कर अध्ययन टोली गठन गरिनेछ ।
- नगरपालिका क्षेत्रको राजश्व चुहावटलाई नियन्त्रण गर्नका लागि टोली खटाई व्यापार व्यावसायहरूको अद्यावधिक लगत तयार गरी करको दायरामा ल्याउने नीति लिइएको छ ।
- वडा कार्यालयहरूको प्रभावकारी व्यवस्थापन भए पछि प्रत्येक वडा कार्यालयमा व्यापार व्यवसायको लगत संकलन, दर्ता र नविकरणको व्यवस्था मिलाइनेछ ।

उपस्थित सदस्य ज्यूहरु

कुनै एक क्षेत्रको विकासले मात्रै समग्र नगरको संतुलित विकास हुन नसक्ने वस्तुगत तथ्यलाई मनन गर्दै नीति तय गर्दा सबै क्षेत्रलाई समेटने प्रयास गरिनेछ । यसबाट सबै क्षेत्रको सन्तुलित विकासमा टेवा पुग्न जाने विश्वास लिएका छौं । यसै नीतिको सेरोफेरोमा रही योजना तर्जुमा बृहत एवं गहन छलफल गरि वडाबाट सिफारिस भई आएका योजना तथा कार्यक्रमहरु यस नगरपालिकाको विषयगत समितिहरूमा छलफल गरि नगर कार्यपालिकामा समेत बृहत छलफल गरि यस नगरसभामा उपप्रमुख तथा बजे तर्जुमा समितिको संयोजक श्री साधना भाग्यज्यूबाट पेश हुनेछ ।

अन्त्यमा,

प्रस्तुत नीतिहरु तर्जुमा गर्ने प्रक्रियामा प्रत्यक्ष तथा परोक्ष रूपमा सहयोग पुर्याउनु हुने सम्पूर्ण नगरवासी, वडासदस्य, महिला सदस्य, दलित महिला सदस्य, वडाअध्यक्ष ज्यूहरुलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु । यस नगरसभामा प्रस्तुत नीतिको अधिनमा रही यस सभामा बृहत छलफल गरि ठोस योजना तथा कार्यक्रम र दिसा निदृष्ट गर्न म सम्पूर्ण नगर सभासदस्य ज्यू हरुलाई अनुरोध गर्दै यो नगरसभा सफलता र प्रभावकारीतासाथ समपन्न होस भन्ने कामना गर्दछु ॥ धन्यवाद

(शम्भु प्रसाद यादव)

नगर सभा अध्यक्ष तथा नगर प्रमुख
राजविराज नगरपालिका